

Stenografični zapisnik

o proračunski razpravi normalno-šolskega zaklada v kranjskem deželnem zboru.

II. Nadrobna razprava.

(Konec.)

Poslanec Kalan: Visoka zbornica! Že v finančnem odseku smo bili glede te točke, kako naj bi se povišale plače učiteljem, različnega mnenja in jaz sem že v finančnem odseku glasoval za predlog, katerega je tam stavil današnji gospod poročevalec, da bi se plače učiteljev IV. plačilnega razreda povišale za 50 gld. Svoto, katero je naračunal s tem, znašala bi nekaj čez 14.000 gld. Vsa višja potreščina pa, katero predlaga gospod poslanec Globočnik, je pa še nekoliko manjša. Torej jaz samo v utemeljevanje svojega današnjega glasovanja naglašam, da sem že v finančnem odseku glasoval za to, da se učiteljem IV. plačilnega razreda povišajo plače za 50 gld. in torej bom tudi danes glasoval za ta predlog gospoda poslanca Globočnika (Poslanec Hribar: „Dobro!“) za to, da se tudi učiteljem II. in III. plačilnega razreda primerno zvišajo te stanarine ali dražinske doklade. V utemeljevanje svojega glasovanja se tukaj ne spuščam v obširnejšo razpravo, ampak samo omenim, da tukaj nimam namena na prepričanje kakega učitelja vplivati in ne mislim zagovarjati postopanja urednika „Učiteljskega Tovariša“ g. Dimnika.

Jaz po njem ne sodim učiteljev, ker so učitelji v društvu, kar jih je bilo treznejših, modrejših in previdnejših, sami obsojali to postopanje. Jaz le stojim na stališčih, na katerem mora stali vsak poslanec, dasi namreč pri tem vprašanju učitelje predstavljam kot v narodnem oziru važen in imeniten faktor, kateremu imamo zaupati najdragocenejši zaklad, ki ga imamo, našo mladino, in zato je potreba, da tudi v gmotnem oziru, v kolikor dopuščajo finančne razmere naše dežele, podpiramo ta faktor, da ga ne more toliko materijalne skrbi, ker skušnja uči, da tam, kjer prevladuje skrb za vsakdanji kruh, izgineva tudi idealni vzlet in veselje do izpolnjevanja službenih dolžnosti in da pri tem ne trpi samo učiteljstvo, ampak zlasti tudi oni, o katerih tudi ne želimo, da bi trpeli, namreč naša mladina. Pritrjevanje na levi.

Ako glasujem za to povišanje, imam pred očmi, kako težavna je služba učiteljeva. Kdor je sam to skušal, kakor n. pr. duhovnik kot katehet, ta ve, kaj se to pravi, v takem zraku prebiti toliko in toliko ur na dan, in ta ve, koliko truda in nabora ima učitelj z raznimi vrstami otrok, ki jih ima pred saboj. In če se pomisli, da se mora pri vsem tem učitelj glede svojega kruha takorekoč omejiti na 20 dni v mesci, drugih 10 dni pa naj si išče kruha ne vem kje, potem se mora pač priznati, da je opravičeno, da se nanj oziramo in da se potrudimo, da učiteljstvu pokažemo, da brez ozira na njegovo politično mišljenje velja za nas načelo, da je vsak delavec vreden svojega plačila, torej tudi učitelj. Poslanec Globočnik: „Dobro!“

To, gospoda moja, so razlogi, katere sem hotel navesti v opravičenje svojega glasovanja. Odobravanje na levi.

Deželni glavar: Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar: Visoka zbornica! S častitim gospodom predgovornikom sem se strinjal v finančnem odseku in se strinjam tudi danes, kar se tiče glasovanja za oni mali priboljšek, katerega imamo letos dati učiteljem II., III. in IV. plačilnega razreda. Upam, da se bova ravno tako strinjala tudi takrat, ko bo šlo za definitivno uravnavo učiteljskih plač, kar se utegne zgoditi prihodnje leto. Kakor sem sklepal iz besed, ki jih je častiti gospod predgovornik danes izustil, on in stranka njegova takrat ne bota glasovala samo za tako majhen zboljšek, kakor letos, temveč bota glasovala za izdatnejše zboljšanje materijalnega stanja našega učiteljstva, kakor bo gotovo tudi glasovala stranka, kateri imam jaz čast pripadati. Če bo torej to soglasje trajalo tudi prihodnje leto, ko bo šlo za trajnejši pobiljšek gospodom učiteljem, tedaj smemo pričakovati najboljšega uspeha za učiteljstvo in jaz le želim, da bi ga tudi v resnici pričakali.

Dolžnost moja pa je, da pri tej priliki izpregovorim še nekoliko besed in sicer v obrambo moža, katerega je častiti gospod predgovornik imenoval, kateri se pa tukaj sam ne more braniti.

Častiti gospod predgovornik je imenoval urednika „Učiteljskega Tovariša“ gospoda Jakoba Dimnika, češ, da on misli, da niso vsi učitelji taki, kakor Dimnik. Mogoče je to, toda jaz pravim, da bi bili lahko ponosni na to, ko bi bili vsi učitelji tako inteligentni in ako bi se vsi tako zavedali svojih stanovskih dolžnosti, ki jih imajo do

šole, kakor gospod Dimnik. Častiti gospod predgovornik sicer pravi, da je govoril z nekaterimi učitelji, ki so obsojali postopanje gospoda Dimnika. Gospoda moja, kaj se ne da vse obsojati! Ni je skoraj stvari, katere ta ali oni ne bi mogel obsojati. Tudi to rad verjamem, da je gospod predgovornik našel tega ali onega učitelja, ki se je njemu nasproti izrazil, da obsoja gospoda Dimnika ravnanje. Gospoda moja, ravno tako pa smem trditi, ne da bi me mogel kdo dezavouirati, da se velika večina slovenskih učiteljev odločno strinja s samosvestnim postopanjem njegovim (Poslanec Schaffer: „Sehr richtig!“), in temu, jaz mislim, niti častiti gospod predgovornik sam ne bo hotel oporekati.

Mislim, da o tej stvari ni potreba obširneje govoriti. Jaz vem in učiteljstvo ve, kaj si ima misliti o gospodu Dimniku in o njegovem postopanju, in kaj si ima misliti o tistih, kateri so morebiti proti takemu ravnanju, in zato bo zadostovalo, ako sem izpregovoril teh par besed v obrambo gospoda Dimnika, ki se, kakor rečeno, sam ne more tukaj zagovarjati. (Odobranje v središču in na desni. — Beifall im Centrum und rechts.)

Deželni glavar: Želi še kdo besede? Ničde se ne oglasi. — Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Višnikar: Visoka zbornica! Jaz sicer nisem pooblaščen v imenu finančnega odseka se izreči za predlog častitega gospoda poslanca Globočnika, vendar mislim, da ga za svojo osebo smem zagovarjati, ker so moji predlogi v finančnem odseku še dalje segali, kakor danes njegovi.

Veseli me posebno to, da se je častiti gospod predgovornik Kalan tako gorko zavzel za učiteljski stan in povdarjal potrebo, da se njegovo gmotno stanje zboljša.

Ker se od nobene strani ni ugovarjalo proti povišanju te podpore od 30 gld. na 50 gld., menim, da tudi jaz nisem dolžan, se temu upirati. Želel bi bil, da bi se bile vsaj še učiteljicam v IV. plačilnem razredu dovolile take podpore po 50 gld., ker imajo končno tiste dolžnosti,* kakor učitelji in s 450 gld. tudi učiteljice ne morejo dostojno izhajati.

Jaz torej za svojo osebo tudi podpiram predlog častitega gospoda tovariša Globočnika, ker drugega dalje segajočega ni.

Deželni glavar: Glasovali bomo najprej o predlogu gospoda poslanca Globočnika k poglavju III., naslovu 3, ker je spreminjajoč predlog nasproti nasvetom finančnega odseka. Prosim gospode poslance, da gredo vsi na svoje sedeže, da bo mogoče šteti glasove. Zgodi se.

Gospodje poslanci, ki so za predlog gospoda poslanca Globočnika, izvolijo ustati. Obvelja.

Ta predlog je sprejet in s tem odpade glasovanje o predlogu finančnega odseka glede točke I., II., III. in IV.

Glasovati je pa še o točki V., ki se glasi: „Navedene podpore, katere dotičnim učnim osebam ne dajo nikake pravice do višjih plač, je izplačati v polnem znesku dne 1. julija 1897. leta“.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati. Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec Višnikar: Vsled teh sklepov se torej poviša potrebščina za draginjske priklade in druge podpore na strani 7. priloge 49. od 2000 gld. na 14.800 gld., torej za 12.800 gld.

Glede učiteljev I. plačilnega razreda pod točko I. a) omenjam, da se je v prilogo vrnila pomota. Podpore po 40 gld. namreč nimajo dobiti vsi učitelji I. plačilnega razreda, ampak samo tisti, ki imajo po 120 gld. stanarine. To sta pa samo dva učitelja, ki sta ob enem šolska voditelja. Drugi učitelji I. plačilnega razreda uživajo stanarine po 100 gld. in imajo, kakor tudi učitelji II. plačilnega razreda, dobiti podpore po 50 gld.

Potrebščina glede draginjskih priklad in drugih podpor znaša torej:

1.) Draginjske priklade za učitelje in učiteljice v Ljubljani, ki nimajo naturalnega stanovanja in stalnega dopusta, in sicer:

a) šolskima voditeljema-učiteljema I. plačilnega razreda po 40 gld.	80 gld.
namesto kakor predlaga finančni odsek 360 gld.;	
b) učiteljem I. in II. plačilnega razreda po 50 gld.	700 „
namesto kakor predlaga finančni odsek 350 gld.;	
c) učiteljem III. plačilnega razreda po 70 gld.	700 „
namesto kakor predlaga finančni odsek 770 gld.;	
d) učiteljicam I., II. in III. plačilnega razreda po 30 gld.	390 „
e) šolskemu slugi Štefanu Benčina	30 „
	skupaj . . . . . 1900 gld.

*) Pa ne tistih skrbi za družino! Uredn.

2. Podpore drugim stalno nameščenim učiteljem in učiteljicam, in sicer:

a) vsem učiteljem IV. plačilnega razreda po 50 gld.	5.500 gld.
namesto kakor predlaga finančni odsek 6.600 gld.;	
b) vsem stalno nameščenim učiteljicam IV. plačilnega razreda po 30 gld.	3.300
c) učiteljem II. in III. plačilnega razreda izven Ljubljane, kateri ne uživajo naturalnega stanovanja, po 50 gld.	3.100
d) drugim učiteljem in šolskim voditeljem II. in III. plačilnega razreda izven Ljubljane	1.000
	12.900 gld.

namesto 9.460 gld., kakor je predlagal finančni odsek.

Svota v III. poglavju znaša torej v ordinariji 25.245 gld., v ekstra-ordinariji 17.600 gld., namesto 14.160 gld., kakor je predlagal finančni odsek, in skupaj 42.845 gld., namesto po finančnem odseku predlaganih 39.405 gld.

IV. Poglavje: „Pokojnine učiteljskih udov“ 340 gld. nespremenjeno. Obvelja.

V. Miloščine 217 gld. Obvelja.

VI. Različni troški 600 gld. Obvelja.

Vsa potrebščina znaša torej vsled današnjih, po predlogu gospoda poslanca Globočnika storjenih sklepov za 3440 gld. več, in sicer se poviša izredna potrebščina na 20.653 gld. in skupna potrebščina na 387.465 gld.

Glede pokritja omenjam, da so obligacijske obresti od finančnega odseka sprejete bile nespremenjeno v znesku 3847 gld. Obvelja.

Razni doneski se nasvetujejo v znesku 20.240 gld. Pri tem poglavju se je zvišalo samo pokritje v dohodkih od zapuščin od 14.000 gld. na 15.000 gld. glede na dotične prihodke zadnjih let, ki znašajo mnogo več, kakor 14.000 gld., tako da je upanje opravičeno, da dobimo iz tega naslova vsaj 15.000 gld.

Predlagam torej, da se za doneske odobri svota 20.240 gld. Obvelja.

Različni dohodki se proračunavajo na 182 gld. Obvelja.

Glavna svota dohodkov znaša torej 24.269 gld. in ako se primerja to pokritje s potrebščino, povišano za 3440 gld., torej v znesku 387.465 gld., kaže se primanjkljaja 363.196 gld., kateri naj se na podlagi §. 2., 2. odstavek deželne zakona z dne 28. decembra 1884, pokrije z 10% priklado na dokladi za deželni zaklad podvržene neposrednje davke, ki po državnem proračunu za leto 1896. znašajo 1.567.105 gld. v znesku 156.710 gld., tako da bo pokriti iz deželnega zaklada še 206.486 gld., to je za 11.012 gld. več, kakor leta 1896.

Finančni odsek torej nasvetuje:

„Visoki deželni zbor skleni:

1.) Proračun normalnega šolskega zaklada za leto 1897. s potrebščino 387.465 gld. in s pokritjem

24.269

torej s primanjkljajem

363.196 gld.

se odobruje.

2.) V pokritje tega primanjkljaja se bo l. 1897. pobirala 10% priklada na celo predpisano svoto vseh direktnih davkov, torej zlasti od rednega davka z vsemi državnimi prikladami vred, to je zemljiškega, hišno-najemninskega in hišno-razrednega davka, pridobitnega in dohodninskega davka po vsej deželi.

Daljni nedostatek v znesku 206.486 gld. je pokriti iz deželnega zaklada.

3.) Deželnemu odboru se naroča, da sklepu pod 2.) izposluje Najvišje potrjenje.

4.) V poglavju III. „Potrebščina“ se dovoljuje c. kr. deželnemu šolskemu svetu virement po dogovoru z deželnim odborom.

5.) Potrebščine normalnega šolskega zaklada za leto 1896., katere bi utegnile nastati vsled pravokrepnih naredeb deželnega šolskega sveta dogovorno z deželnim odborom ter bi presegale proračun, je pokriti iz blagajniških preostankov iz leta 1896.

Deželni glavar: Prosim gospode poslance, da se podajo na svoje prostore, ker se bo glasovalo.

Gospod poročevalec je ravnokar prečital posamezne točke predlogove in torej mislim, da jih ni treba še enkrat prečitati ter prosim, da gospodje poslanci, ki pritrjujejo 1. točki, izvolijo obsedeti. Obvelja.

Gospodje, ki pritrjujejo 2. točki, izvolijo obsedeti. Obvelja.

Gospodje, ki pritrjujejo 3. točki, izvolijo obsedeti. Obvelja.

Gospodje, ki pritrjujejo 4. točki, izvolijo obsedeti. Obvelja.

Gospodje, ki pritrjujejo 5. točki, izvolijo obsedeti. Obvelja.

Torej so vsi predlogi sprejeti.

Prosim gospoda poročevalca, da prečita še resolucije.

Poročevalec **Visnikar:** Predlagajo se še sledeče resolucije:

I. Deželnemu odboru se naroča:

1.) poučiti se natanko o tem, kako bi se dalo gmotno stanje kranjskega ljudskega učiteljstva zboljšati in osobito zakona z dne 29. aprila 1873. št. 22, 9. marca 1879, št. 13 in 29. novembra 1890, št. 23 dež. zak., času primerno izpremeniti.

Ta resolucija se je že v teku debate dovolj utemeljevala in mislim torej, da mi je ni treba nadalje utemeljevati.

2. da v prihodnjem zasedanji vis. deželnemu zboru predloži načrt zakona, s katerim bi se deželni zakon z dne 28. decembra 1884, št. 1 (§ 2.) izpremenil tako, da bi se vsa potrebščina normalnega šolskega zaklada pokrivala s posebno šolsko naklado.

Že dne 25. januarja leta 1895. je visoki deželni zbor sklenil resolucijo, ki se je glasila: „Deželnemu odboru se naroča prevdarjati, ali bi ne kazalo spremeniti deželnega zakona z dne 28. decembra l. 1884. v tem zmislu, da bi se vsa potrebščina za šolstvo pokrivala s posebno šolsko naklado in bi ne bilo treba na deželni zaklad prevajevati en del tega bremena. V prihodnjem zasedanji naj deželni odbor visokemu zboru poroča o tej zadevi, oziroma pripravi potrebne predloge“. Letos se stavlja ta resolucija vnovič, pa bolj precizno, ker se deželnemu odboru nalaga, da že predloži dotični načrt zakona in to posebno z ozirom na poročilo deželnega knjigovodstva z dne 28. julija 1896, katero pravi, da je sklep visokega deželnega zbora le toplo priporočati, ker bo na eni strani gospodarstvo mnogo jasneje, na drugi strani pa tudi knjigovodstvu olajšano delo in bo evidenca lažja. Sedaj je potreba za šolske namene okolu 23% doklade na vse davke. Potrebščine za šolske namene pa se pokrivajo z 10% doklado na davke, vse drugo pa se da iz deželnega zaklada. Ako se spremeni zakon v zmislu resolucije, se bo kazala prava podoba, koliko v resnici stane naše šolstvo. V dotično potrebščino bo po mojem mnenju kazalo sprejeti tudi potrebščino učiteljskega pokojninskega zaklada.

Prosim torej, da se ti dve resoluciji sprejmeta.

Deželni glavar: Želi kdo besede k resoluciji 1. ali 2.? Nihče se ne oglasi.

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo resolucijama pod I., izvolijo ustati. Obvelja. Sprejeto.

Poročevalec Višnikar: II. Visoka c. kr. vlada se vnovič pozivlja, da v svrhu boljšega nadzorovanja šolstva čim preje imenuje posebnega deželnega šolskega nadzornika za ljudske šole na Kranjskem in da eventualno predloži načrt zakona glede stalnih okrajnih šolskih nadzornikov po vzgledu zakona z dne 8. junija 1892, št. 92, za Galicijo.

Gledé te resolucije omenjam, da se ž njo le ponavljata resoluciji z dne 25. januarja leta 1896., da torej nima nič novega v sebi. Pripomnim le toliko, da je gotovo jako želiti, da se v deželi namesti drugi deželni šolski nadzornik, ker je enemu samemu nemogoče, nadzorovati ljudske in srednje šole, ki so se od tistega časa, ko je bil za obe šoli nastavljen en deželni šolski nadzornik, jako pomnožile, tako da je enemu deželnemu šolskemu nadzorniku nemogoče, poleg mnovega uradnega posla nadzorovati še vse šole. V interesu naših šol je gotovo želiti, da se za ljudske šole nastavi poseben deželni šolski nadzornik, in to tudi zato, da se hodo tudi okrajni šolski nadzorniki lažje nadzorovali in se vse nadzorovanje vršilo bolj enakomerno in sistematično.

Deželni glavar: Želi kdo besede k tej resoluciji? Nihče se ne oglasi.

Ker ne, bomo glasovali.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo tudi tej resoluciji, izvolijo ustati. Obvelja. Sprejeto.

Poročevalec Višnikar: Končno je stavlil gospod poslanec dr. Tavčar naslednjo resolucijo:

Visoki deželni zbor skleni:

„C. kr. vlada se pozivlja, da prične vsako leto primerno donošati k potrebščinam za ljudsko šolstvo v vojvodini Kranjski; deželnemu odboru pa se nalaga, da se v tem smislu takoj prične pogajati s c. kr. vlado“.

Jaz mislim, da proti tej resoluciji pač nihče ne bode ugovarjal, posebno ne, ako se pomisli, da dosedaj država za ljudske šole prispeva samo z nezatno svoto 2172 gld. na leto.

Prosim torej, da se tudi ta resolucija sprejme.

Deželni glavar: Želi še kdo besede? Nihče se ne oglasi.

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki se strinjajo s to resolucijo, izvolijo ustati. Obvelja. Sprejeto.

Poročevalec Višnikar: Prosim, da se ravnokar storjeni sklepi glede proračuna normalnega šolskega zaklada sprejmejo takoj tudi v celoti.

Deželni glavar: Gospod poročevalec predlaga, da se proračun normalno-šolskega zaklada sprejme takoj v celoti.

Ker proračun obstoji iz več točk, treba tretjega branja in ako ni ugovora, se bo takoj zvršilo tretje branje. Ni ugovora.

Prosim torej gospode poslance, ki pritrde proračunu normalno-šolskega zaklada v celoti, da izvolijo ustati. Obvelja.

Proračun je v celoti potrjen in s tem je ta točka dnevnega reda rešena.